Exercitationes Medicæ

De

MYRRHA, LOCUSTIS, Jejunio Christi, Christo Medico, Lunaticis, Paralyticis, & Sale,

ad Disputandum propositæ,

PRÆSIDE

D. JOH: DANIELE MAJORE,

Anat: & Botan: Prof. P. Revmi & Sereniss.

Dni EPISCOPI LUBECENSIS Medico,

& h. t. Fac. Med. Decano,

RESPONDENTE

JOHANN FRID: MOLLERO,

Uthinensi Holsato,

Philiatro.

Habebitur Disputatio d. 22. Julii, in Auditorio major:

horis ab 8. matutinis.

Kiloni

Typis Joach: Reumanni, Acad. Typogr. 1668.

C G Sager
Lund. 1790

CORONIDIS LOCO
ſequuntur, & porrò ſequentur
THESES
Doctrinam recens-inventæ
CHIRURGIÆ INFUSORIÆ
methodicè exhibentes.

Theſ. I. *Chirurgia Infuſoria eſt Ars, liquorem peculiarem per convenientia organa in apertam hominis venam, vel arteriam trajiciendi, poſſibilis Sanationis ergò.*

II. *Appellatur Chirurgia, ut notum, ex Græco* χείρ, *ſeu Manus, &* ἔργον, *Opus; quia praxis Inventi illius conſiſtit in operatione Manuali. Infuſoria ab infundendo; Liquore videlicet, qui ſanitatis obtinendæ gratiâ in Sanguinem Hominis derivatur. Ob quam translationem liquoris ad liquorem totum negocium proin uno verbo Græcè* μετάχυσις *nuncupari poteſt.*

III. *Aliàs Clysmatica nova, vel Enematica Ars, Clar. D.* Job: *Sigism: Elsholtio, Electoris Brandenb: Medico, nominatur, qui ſuo tempore ac loco idem artificium ſeorſim adinvenit, & paulò, poſt editum Prodromum meum Chirurgiæ Infuſoriæ, publicæ luci dedit. Clysmatica inquam,* ἀπὸ τοῦ κλυστῆρος *vel* κλύσματος, *h, e. Clyſter: quia inter organa illa, Artificio novo inſervientia, unum eſt, quod conſtat canali oblongo, cujus orificio majori veſicula ſuilla, agnina, vel alia alligatur, & circa locum ligaturæ pertunditur, more communium Clyſterum; vide, ſi placet,*

Pro-

Prodromum meum dictum, §. 19. *nec non part.* 1. *Chirurgiæ Inf: à Dubiis Defensæ, respons. ad Dub.* 11. *pag* 238. & *sequ. Sed* &, *cur missâ Clysmaticæ appellatione, semel adhibitum Chirurgiæ Infusoriæ titulum, quantumvis paulò latiorem, consultò tamen retinuerim, vide ibidem, Respons. ad Dub.* I. *pag.* 130. *sequ.*

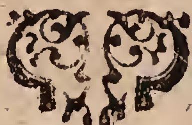
IV. *Generis loco est Ars, quia Chirurgia Infus: est Habitus, cum rectâ ratione effectivus, Opus aliquod post se relinquens, nimirum Sanitatem, quantum fieri potest.*

V. *Ars verò non totalis, ut omnia Sanitatis vel conservandæ, vel reducendæ momenta contineat; sed partialis, quia contribuendo Sanguini liquorem convenientem aliquem, vitæq́; hominis consulentem, partem aliquam tantùm* θεραπείας *constituit,* & *toti Salutiferæ Arti, tanquam integrale quid, noviter subordinatur.*

VI. *Subjectum in quo est vel adæquatum & principale, vel inadæquatum & minùs principale.*

VII. *Adæquatum est, Corpus humanum vivens, utpote cujus sanandi gratiâ Ars ista introducta est; quodq́; venis & arteriis, justæ amplitudinis ac sitûs præditum, infusionem liquoris extranei tolerare potest: id quod potissimum fieri potest ac solet in pede vel brachio.*

VIII. *Inadæquatum est Corpus Bruti cujuspiam; de quo, ut & de Subjectis, Chirurgiam Infus: exercentibus, Fine, Mediis, Affectionibus,* & *Divisione totius negocii, in sequentium Disputationum Coronide agetur.*

LIBER I.

EXERCITATIO I.

De Myrrhâ, Christo à Magis oblatâ, *Matth. 2. v. 11.*

§. 1.

COmmunis Eruditorum, nec mala opinio est, Aurum Christo Salvatori à Magis Persiæ, ut Regi, Thus, ut DEO, *Myrrham*, ut Homini, exhibitam fuisse, juxta illud *Prudentij*, hymn. ult. Cathemer.

Regem DEUMque annunciant
Thesaurus, & fragrans Odor
Thuris Sabæi; ac Myrrheus
Pulvis sepulcrum prædocet.

Ex quibus *Myrrha* cur, quæso, sepulcrum denotat, aut mortalitatem? Ideò indubiè, quia *Christus* in Carne talis futurus erat, cujus defuncti corpus, sicut aliàs Regum Orientalium, preciosissimis rebus condiri mereretur, Sapientes isti, peculiari devotione acti, *Myrrham* à suis thesauris abesse noluerunt, tanquam in Corporum Balsamatione receptissimam.

§. 2. Eâque, sicut & Aloë, & similibus, non corpora

 solùm,

ſolùm, ſed ipſæ etiam veſtes perſæpe & involucra pollingebantur: nec inter mortuos tantùm, ſed vel inter vivos, augendæ majeſtatis, conciliandæque perennitatis gratiâ. Quò ſpectat myſticum illud, *Cantic.* 4. *v.* 11: *Odor veſtium tuarum, ſicut Odor Libani*; & Pſalm. 45. v. 9: de cœleſti Sponſo, Meſſiâ, convenienter ſcriptum eſt: *Myrrha & Aloë Keziotb*, (vel Myrrha & Aloë abraſionum, vel Aloë abraſa, h. e. pulvis Agallochi vel Ligni Aloês aut paradiſiaci, abraſione factus; minimè verò, Myrrha, Aloê, & Caſſia) *ſunt veſtimenta tua.* Immò Nicodemum, virum piè-ſolicitum, actu contuliſſe magnam partem *Myrrhæ & Aloës*, ad corpus *Chriſti* balſamandum, Aromataque Involucris Ejus inſerta tum fuiſſe, expreſsè docet *Johannes* c. 19. v. 39.

§. 3. In *Myrrha* ſanè amaror quidam, & balſamica vis, præter odorem, valdopere eminent, quorum reſpectu, quod tineas, vermes, putrilaginem, & corruptelam qualemcunque prohibet, ad Condituram frequenter adhibita eſt, & ad uſum Medicum inſuper facilè traducta, ſic, ut etiamnum vel cruda aut nativa, vel ſub diverſo Medicaminum, artificialiter præparatorum, Schemate non ſine fructu uſurpetur.

§. 4. *Cruda*, & prout apud Materiarios emitur, maſticari ſolet jejunè, ad palliandum fœtorem Oris, ſanguinemque & viſcera à corruptione munienda.

§. 5. *Præparatur*, vel depurando, vel lævigando, vel extrahendo ope ſpiritûs Vini, aut menſtrui commodi alterius, vel deſtillando. Unde, præterquam quod formà pulveris tàm internè, quàm externè feliciter adhibetur, Theriacam Andromachi & Mithridatium, Pilulas

peſti-

pestilentiales Ruffi, Trochiscos Rhasis, variaque Unguenta & Emplastra ingreditur, specieque Essentiæ aut Extracti (quò nominatissimum illud Elixir Proprietatis Paracelsi cumprimis pertinet) olei item, &c. humanis usibus inservit.

§. 6. Apud *Hippocratem*, lib. 2. de Morb. Mulierum, (sect. 5. Oper. pag. 232.) suffitus ex Cassiâ, Cinnamomo, & Myrrhâ, contra Uteri imbecillitatem commendatur; qualium adhuc frequentissimus usus est; cui adde novissimè etiam hunc, quod ad exornandum Inventum *Chirurgiæ meæ Infusoriæ* Myrrham haut parum profuturam *Excell: Dnus D. Joh: Daniel Horstius*, sub finem Epistolici sui, de dictâ Chirurgiâ, judicii, suspicatur, h. e. Tincturam *Auri*, ex spiritu Vini, *Thure* & *Myrrhâ* impraegnato, factam, ægrotantium Venæ posse injici: opinione *Nierembergij* adductus, qui putat, in tribus donis Magorum, *Christo* oblatis, latere summum quoddam & excellens vitæ pharmacum; ob Myrrham præcipuè, quæ, ut dictum est, putredini resistit, & roborat. *Ut proinde* (verba laudati *Horstij* sunt) *quidam Veterum putarint, Christo fatigato in Cruce vinum Myrrhatum fuisse, confortationis gratiâ, exhibitum, ut diutiùs nempe cruciatus pateretur.*

§. 7. Cujusmodi *Vina Myrrhata* verò eadem non erant cum *Myrrhinis*. Ista enim amara, hæc dulcissima existebant, & à μύρον potius, h. e. unguentum, quo vina per luxum condiebantur, dicta, quàm à Myrrhâ Troglodyticâ; ut ex *D. Th: Bartholino* pereruditè monet *Cl. D. Sachsius* in Ampelographiâ, pag. 359. Vide etiam de Murrhinis, vel Myrrhinis *Plinium* lib. 14. c. 13. & *Taubmannum*

A 2 (not.

(not. ad *Plauti* Pseudol. 2. 4. 51.) qui Murrhinam potionem planè divinam, & à Græcis Nectar vocatam, laudat: ipsaque, in quibus Nectareæ ejusmodi potiones administrabantur, *Vasa*, dicebantur *Myrrhina*, ex Crystallo, ut videtur, facta, vix autem Porcellanis modernis accensenda; quorum precium sanè adeò ingens erat, ut *Petronius* Trullam Myrrhinam habuerit, trecentis sestertiis, h. e. XV. Millibus Carolinis, emptam, quam verò moriens confregerit, ne eâ Nero potiretur, ut ex P*linio* refert *Meursius* cap. 8. de Luxu Roman. invexitque talia primùm in Urbem Pompejus M. in triumfo, quem de Piratis duxit, ut P*olydorus Vergilius* lib. 2. de Rer. Invent. cap. 22. testatur.

§. 8. Nec minùs tamen ipsam *Myrrbam* quoque, toties à nobis dictam, luxûs ergò cæteroquin ad Crines adhibitam fuisse, constat ex hoc P*ropertÿ* (lib. 1. eleg. 2. v. 3.)

Aut quid Orontbéa crines perfundere Myrrbâ? h. e. Oleo vel Unguento myrrhato, ut arbitror; vix autem Myrrhâ crudâ aut nativâ, dum quantumvis adhuc liquida est: qualis antiquitùs *Stacte* vocabatur; eratque præstantissima. Unde Anus apud P*lautum* (Curcul. 1. 2. 6.) Vinum ita compellat:

Tu mihi Stacte, tu Cinnamomum, tu Rosa,
Tu Crocum & Casia es, tu Bdellium. ——

confer identidem P*linium* lib. 12. c. 15.

§. 9. Et sicut Inunctio Capitis, ad cultum religiosum & sacros ritus primùm spectans, sic balsamatio etiam vestium, de quâ superiùs (§. 2.) actum est, facilè posteà ad abusum trahebatur; præsertim apud Mulieres, qua-

rum,

rum, circa Odores & Unguenta, luxuriam longè maximam his verbis notat *Clemens Alexandrinus* lib. 2. pædagogi, cap. 8: *Atque eæ quidem & sua vestimenta, & vestes stragulas, domosque suas suffumigant & adspergunt: atque adeò vel ipsas propemodum matulas olere cogunt Unguenti deliciæ.* Confer *Gregorium Nyssenum*, homil. 3. in Cant. Cantic. *Claudianum* lib. 2. in Eutrop. v. 335. & *Martialem* lib. 2. epigr. 16.

§. 10. Hodie Vestimentis Suaveolentia his ferè modis conciliatur: Vel reponuntur in Scrinium, ex Ligno Cedrino, Cupressino, Sassafras, aut alio odorato factum: vel ipsis apponitur aut interponitur Lavendula, Iris, Cyperus, Chamomilla, Rosmarinus, Stæchas, aut Sacculus vel pulvillus ex his & similibus paratus: vel eadem plicis insuuntur: vel vestes ipsæ suffitu accensarum specierum suavefragantium perfumantur: vel pulveribus Cypriis & moschatis, ut Crines communiter, adsperguntur: vel Aquâ quapiam d' Angelo, di Muschio, &c. Italis dictâ, Damascenâ, aut odoriferâ aliâ, leniter hinc inde irrorantur: vel denique unguentis, oleis, aut balsamis, moscho item, Zibetho, Ambrâ, Ladano, &c. fricantur, ac profundissimè subiguntur: quò spectant imprimis *Chirothecæ* omnium optimæ, quas ex pelle Capreoli mundati factas æstivo tempore, per plusculos ejus dies videlicet, Jasmini, Aurantiorum, aliorumq; odore affatim imbutas, & penè maceratas, Româ accipimus, sub titulo *alla Frangipane*; nec non similes alias ex Hispaniâ, egregiè pariter conditas, in selectioribus deliciis habemus.

EXERCITATIO II.

De Locustis, Cibo Johannis Baptistæ in deserto: Matth. 3. v. 4. & Marc. 1. v. 6.

§. 1.

Duæ sunt partes maximè palmares Medicinæ: una, quæ directè de conservatione præsentis, altera, quæ de restitutione amissæ Sanitatis agit. Conservandæ varia media sunt; & inter illa Cibus. De Cibo varia notantur; imprimis verò hæc: Delectus certi Generis, Quantitas, Qualitas, Forma externa, Tempus, & Ordo assumendi. Ex quibus de Cibo *Johannis* Eremitæ sigillatim jam quæritur, cujusnam formæ ac præsertim generis fuerit? An crudus vel præparatus? an Vegetabile quid, vel Animale? Fit verò in Textu *Matthæi* duplicis cibi mentio, *Locustarum* & *Mellis Sylvestris*.

§. 2. De *Melle* nemo ambigit, cibatui esse convenientissimum, tàm ratione virium, quàm saporis; quamvis & Mella amara dari, *Carolus Avantius Rhodiginus* (notis ad Cœnam Fieræ p. m. 64.) annotet. Sed de *Locustis* tantùm quæritur, quid per has intelligatur, quia vox hæc non minùs tenellas & annuas arborum summitates, uti penes nos sunt Sambuci, Juniperi, Abietis &c: quàm Insectorum quasdam species, cicadis similes, Heuschrecken Germanicè, denotat.

§. 3. Quarum vel solum nomen ut multi reformidant; sic *Johannem* in deserto *Locustas*, animalia, comedisse, ali-

se, aliqui inter absurdissima reponunt, & succida ista arborum cacuminula, quæ Græcis ἄκρα, ἀκρέμονα dicuntur; item ἐγκρίδες, h. e. dulciaria ex melle, aut bellaria; vel etiam ἀχράδες seu pyra sylv: substituunt; quò etiam inclinare video *Paulinum*, virum Consularem, dum in carmine suo, quod de *Johanne Bapt:* conscripsit, v. 234. ita canit:

Præbebant victum facilem sylvestria mella,
Pomaque, & incultis enata caulibus herbæ,
Arentemque sitim decurrens unda levabat.

§. 4. Immò planè per καρίδας, h. e. squillas, cancri marini genus, nonnulli præsentem locum *Matthæi* interpretari malunt, quod prorsus inconveniens est, cum & desertum propè Jordanem procul à mari remotum, nec Johanni vel instrumenta ad piscandum, vel animus ad captandas gulæ delicias, adfuerint; ut taceam, quod juxta *Bochartum* (part. 2. Hierozoici lib. 4. c. 7. p. 489.) *Locustas* marinas, vel squillas, à Græcis non ἀκρίδας vocari, sed καράβους, notandum sit; unde Germanicè Krabben appellantur, præsertim minor earum species, in his oris littoris Balthici frequentissima, esuque grata. *Beza* ad præsentem *Matthæi* locum: *Unde verò*, ait, *Squillæ in Jordane, quum præsertim in mare non influat, sed arenis absorbeatur?*

§. 5. Et quantum ad reliqua imprimis nomina, quæ substituuntur, pariter notandum, citra necessitatem id fieri. Quid enim absurdi, *Johannem Locustis*, Insecti genere, victitasse? Fuerunt enim illarum species quatuor, nominatim Arbe, Selam, Chargol, Chagab, Judæis expressè inter cibos concessæ, ut videre est Levit. 11. v. 22. de quo

loco

loco *Bochartus* part. 1. Hieroz. lib. 1. c. 9. p. 69. pronunciat, è multis locustarum nominibus, quæ in Mose & Prophetis reperire est, ne unum quidem esse, quod certâ ratione non nitatur.

§. 6. Neque Judæi tantùm, sed aliæ gentes quoque *Locustas* (Animalia) fumo videlicet induratas, Sale conditas, aut aliâ ratione præparatas, familiariter comederunt: e. g. *Æthiopes*, docente *Plinio* lib. 6. c. 30. *Parthi*, (vide eundem l. 11. c. 29.) & *Arabes*, qui elixas, vel ad Solem exsiccatas, & in farinam tusas usurpant, ut ex Joh. Leone notat *Cl. D. Sachsius* lib. 2. Gammarolog. sect. 1. cap. 1. p. m. 550. De quibus, ut & *Libyæ* populis, pariter ἀκριδοφάγοις, *Ægyptiis* item, imò *Græcis*, sufficienti Autorum suffragio fultum lege *Bochartum* ante-dictum part. 2. l. d. ubi putat, *locustas Johanni* forsan oblatas fuisse ab iis, qui ipsum attentiùs audiebant: Vide insuper *Ursinum* lib. 4. Miscell. Sacr. c. 7. pag. 165. & adde *Nierembergium*, qui, quomodo, ut esui aptæ fiant, ab Orientalibus præparentur, item, quale nutrimentum præbeant, & quomodo magnâ copiâ capiantur, *libro de Miraculosis Terræ Sanctæ*, c. 100. declarat.

§. 7. Uratislaviæ vidi puerum rusticum, qui suetè valdopere, & sine noxâ, tempore Veris, Scarabæos comedebat, & sic fiebat illorum sepulcrum quasi ambulans. Epigrammata quædam, & quasi Epitaphia, in manes *Locustæ* scripta, vide apud *Licetum* lib. 2. de Lucern. veter. c. 57.

EXER-

EXERCITATIO III.

De Jejunio Christi Quadragesimali, Matth. 4. v. 2. & Luc. 4. v. 2.

§. 1.

JEjunii, moderatè & scopo bono suscepti, magnæ utilitates sunt tàm in disciplinâ morali & sacrâ, quàm Regimine sanitatis; quas verò recensere hìc citra institutum est. De Termino tantùm quæritur, qualis admitti soleat à Medicis? vel pressiùs: an memorabile istud Jejunium *Christi* quadragesimale, quod ex *Hug. Grotio*: (notis ad Matth. 4. v. 2.) rectissimè possumus Niniviticum appellare, supranaturale fuerit, vel naturale adeò, ut salvâ valetudine aut vitâ in aliis etiam hominibus locum habere possit?

§. 2. Quo in negocio mordicùs negare nolo, Jejunium dictum fuisse miraculosum, cum videam, *Andr. Prücknerum* (in Vindiciis hujus loci) aliosque Viros gravissimos eò inclinare; & ratio quoq; sufficiens id probet: exinde tamen non sequitur, quia Jejunium istud in *Christo* in tot dies fuit sine dubio à causâ plusquam humanâ profectum, ergò homines reliquos ex naturalibus etiam causis, nullatenus à Cibo & Potu diu abstinere posse: quin potiùs certum est, aliquos eorum, quorum Saluberrima constitutio cum Transpiratione Corporis fortè nullâ vel minimâ conjuncta exstitit, abstinentiam ob alias atque alias causas à cibo ac potu satis diu, ac interdum sine noxâ ac tædio, perferre potuisse.

§. 3. Cujusmodi Exempla varia ab autoribus re-

censentur; nominatim à *Casp. Conrado*, Medico quondam & Poëta Silesiæ eximio, in Problemate Physico-Medico, Basileæ solenniter â se edito; *Possitnè homo aliquot annis sine Cibo vivere? Joh. Henr. Ursino* vol. 2. Anal. sacr. lib. 3. cap. 19. *Phil. Jacobo Sachs*, Gammarolog. cap. 19. pag. 444. *Fortunio Liceto* in Tractatu, *de iis, qui diu vivunt sine Alimento*; item in altero, *de Feriis altricis animæ* inscripto: *Joh. Rhodio* non minùs, cent. 2. observ. med. 54. ac *Casp. Schotto*, l. 3. Phys: Cur: c. 14. Sed brevitatis ergò placet, historias non recoquere, & ex iis potiùs Tempora tantum, h. e. Dies, Menses & Annos fideliter ac nudè recensere, insertis pauculis, quæ per studium nostrum addita sunt, ut summatim pateat, quousq; Jejunia Hominum unquam ultra communem mensuram, (Naturaliter tamen) fuerint extensa.

§. 4. *Jejunium triduanum* brevissimum videtur: sed vix tolerabile ampliùs erat illis, qui aliunde profecti, Christo docenti prope Mare Galilææ auscultaverant, nisi ante abitum cibo priùs reficerentur, ipso *Salvatore* asseverante, Matth. 15. v. 32. cui tamen adde abstinentiam triduanam *Saræ* Tob. 3. v. 10. Aliàs à *septimo die* cum inediâ transacto, periculum mortis demum inferri, *Hippocratis* effatum est, libro de Carnibus, circa finem, his verbis: *Quod verò Hominis vita septem dierum numero circumscribatur, hoc quoq; manifestum est. Pleriq; quidem ex his, qui septem diebus nihil edere aut bibere volunt, in his moriuntur: quod si qui eos superaverint, nihilominus tamen moriuntur.* Quam sententiam verò *Plinius* lib. 11. cap. ult. expresse impugnat, *durasse & ultra undecimum plerosq;, certum esse* scribens. De jejunio *novem dierum* vide *Rhodium* l. d. *decem dierum*, eundem ibid. obs. 55. *undecim dierum*; vide *Eundem* l. d. obs. 54. &

Sach-

Sachſium l. antè d. qui exemplum id ex *Salâ* habent; iisque imprimis adde *Tulpium*, qui tragicum exemplum memorat de ſeptem Britannis, ex inſulâ Chriſtophorianâ navigantibus, ſed tempeſtate abreptis, & à cibo omni, & hominum auxilio, usque ad *diem undecimum* miſerè dimotis, ut coacti tandem fuerint, jactâ prius aleâ, unum ex ſe jugulare, ejusque carne & ſanguine famem ac ſitim atrociſſimam ſedare; lib. 1. obſ. Med. cap. 43. Porrò de *Inediâ viginti dierum* vide *Rhodium*, *Sachſium*, *Urſinum*, locis paulò antè (§. 3. videlicet) citatis: Virginemque, quæ propter fratres prodigos, ſibi pârum affectos, deſperatione coacta, *viginti duos dies* integros ſine cibo & potu omninò permanens, cadaveri ſimilis fuerit facta, ſed poſteà comedere rurſus incipiens, & bibere, convaluerit, ſuomet teſtimonio rem probat *Dominicus Panarolus*, Medicus Rom. ſect. 5. obſerv. 20. pag. 157. De jejunio *triginta dierum* vide *Schottum* (lib. 3.) & *Urſinum*.

§. 5. Ad *quadraginta* denique *dies* poſtquam Jejunium *Chriſti* ſe extendit, vel ſesqui-menſem; ſimilem, aut æquè miraculoſam inediam, *Moſes* (Deuteron. 9. v. 9. & 18. cap. 10. v. 10.) & *Elias* (1. Reg. 19. v. 8.) in monte Horeb tolerarunt, aſſiſtente ſine dubio ipſis peculiari gratiâ Divinâ; idemq; noſtro ævo imitari, ſed fruſtra, inſtituit Doctor quidam Salisburienſis in Angliâ, de quo *Cl. Olaus Borrichius*, (*Bartholin.* cent. 4. epiſt. med. 92. pag. 536.) refert, quod dùm infortunato conatu quadraginta dierum inediam, quâ *Salvator* noſter inclaruit, iniiſſet, decimo ſeptimo abſtinentiæ die ſuccumbens, hæredibus id negocii reliquerit,

ut ſua marmoreo ſignarent fata ſepulcro.

Nihilominus *Menses duos* jejunio consumtos à quadam muliere antiquitùs, *Conradus* supra (§. 3.) citatus, & *Schottus* lib. 3. Phys. Cur. cap. 14. p. 464. refert; immò *menses sex* à quodam rustico, *Ursinus*.

§. 6. Tum, quod multò magis mirum, ad integros etiam *Annos*, distinctumq; eorum numerum est deventum. De Laurâ enim Narducciâ, *annum unum* jejunante, *Sachsius* refert. Puella quædam alia per *sesquiannum* famen tulit, *Ursino* & *Schotto* (l. 3.) allegante. De *Biennio* idem *Sachsius*, *Schottus* (lib. 3.) & *Conradus* memorat. Deque *triennio*, *Conradus* exempla quinque, *Ursinus*, *Schottus* l. d. & *Sachsius* unum & alterum habent; pluraque de triduano Græcorum, Ægyptiorum, & aliorum, jejunio vide, si placet, exempla apud *Schottum* l. 3. c. 14. §. 2. pag. 468. *Quadriennium* item *Sachsius*, *Schottus* lib. 3. & *Conradus*. *Septem*, *Octo*, *Novem annos* identidem *Sachsius*, sicut *novennium* etiam *Conradus*. Tum & jejunium *decennio* transactum, *Sachsius*, & *Schottus* (l. 1. & 3. Phys. Cur.) aliud, *undecim annorum*, *Schottus* idem; porrò aliud ad *tredecim annos* ferè, *Idem Sachsius*, atque aliud ad *quindecim idem Schottus* lib. 3. & *Conradus*; tùm ad *sedecim* quoque *Sachsius*, & ad *octodecim Idem* & *Schottus*; ac *viginti duos*, *Conradus*; & ad *viginti sex Sachsius* iterum; adque *triginta*, immò *quadraginta* idem cum *Conrado* & *Schotto* l. 3. memorat.

§. 7. Longissimum denique, & maximè stupendum est, quod *Ursinus* ex *Mendozâ* (modò non fortè mendaci) refert, fuisse Venetiis hominem, præclaris ortum natalibus, qui integros *quadraginta & sex annos* jejunus absolverit, cum esset frigidâ corporis habitudine, crassaque pituitâ, (sic verba sonant) & incoctâ nutritione, obstructisque membrorum meatibus.

§. 8.

§. 8. In causas abstinentiarum talismodi & diuturnæ adeò in tot individuis, toleratæ inediæ viritim inquirere non vacat; sed sufficit, genera illarum strictim explicare. Ex quibus si *supra-naturales* quædam *causæ* in subjectis aliquibus adfuerint, Divina præsertim, in *Christo*, *Mose*, *Eliâ*; de omnibus tamen propterea id non est asserendum. Sicut è contrario neque de omnibus putandum est, Dolum tantùm irrepsisse, & homines diu jejunare creditos, clàm alimenta accepisse; vel, Inediam diuturnam naturalibus mediis, sed ratione quadam occultâ, à Diabolo fuisse procuratam, quale quid fieri posse citatus *Schottus* lib. 1. Phys. Cur. c. 30. & actu factum esse, in puellâ quadam, per 70. dies præpostere jejunante redditâ, idem lib. 3. c. 14. §. 3. connotat; simileque quid exprobratum fuisse Jejunio *Johannis* baptistæ à Judæis, videre est apud Matthæum c. 11. v. 18.

§. 9. *Naturales* tamen etiam Jejunii diuturni *causæ* diversæ dari possunt, eò faciliùs effectum hunc producentes, quò plures earum in Individuo aliquo concurrerint; sive eædē sint *Naturales* καθ᾽ ἐξοχὴν & in specie sic dictæ, ac perfectivæ; sive *Morbosæ*, h. e. per se quidem etiam naturales, quatenus tamen ita quibusdam insunt, ut ad destructionem eorum tendant, nisi vel elimentur, vel refrænentur, *præter naturales* â Medicis vocatæ: sive denique *Neutræ*, h. e. quæ nunc servandi, nunc labefactandi humani corporis vim habent.

§. 10. Ad *Naturales in specie dictas* referuntur e. g. (1.) *Balsami Nativi abundantia*, Sanguinisque & Corporis totius constitutio valdè temperata, reliquarum Temperierum quasi Regula; quæque constitutio vim ac robur

durabile partibus suppeditat, sed exercitiis, inediâ, concitatioribus animi motibus, labore, ac itineribus imminui tandem ac labefactari potest. (2.) *Balsami ejusdem* tàm radicalis, & poris partium implantati, quàm fluidioris, & in Sanguine, succoque nerveo fundati, peculiaris aliqua *fixitas aut tenacitas*, ut non nisi tardissimè sive per motum & calorem, sive per inediam, aut alias causas absumatur, habeatque propemodum se instar Lucernarum illarum perennium, quæ veterum sepulcris additæ, nemine unquam pabulum addente, inconsumtæ quàmplures annos, immò secula aliquot, arserunt; de quibus peculiarem tractatum scripsit *Fortunius Licetus*. (3.) *Attractio occulta alimenti subtilissimi, ex aëre petiti*; quod sive Sal quoddam Centrale, sive universale, sive ammoniacale-macrocosmicum, sive balsamicum Naturæ, per aërem, aquam, ac terram dispersum, sive quovis nomine alio quis velit indigitare, hîc quidem nobis perinde est. Ejus occultæ inspirationi & transsumtioni in corpus certè sine dubio debetur, ut aliqui solito diutiùs ab alimento quovis palpabili abstineant; cujus rei exempla ex *Cœlio Rhodigino* & *Platone*, *Casp. Schottus* (lib. 3. Phys. cur. cap. 14. §. 1. pag. 464.) infert. Hoc tantum dubii interest, quod, juxta *Sennertum* (lib. 2. Inst. Med. part. 3. sect. 2. cap. 1. pag. 348. b.) causa non satis reddi potest, *cur paucissimi solum, atque non etiam alii similimodo aëre nutriantur*. Interim illud ipsum in brutis quibusdam ordinariâ lege Naturæ accidit, e. g. fortè *Chamæleonte*, quem toto vitæ tempore sine cibo & potu existere, & solo aëre ali, recepta opinio est, *Plinio* jam olim approbata, lib. 8. cap. 33. *Gallinis* plerisque, dum ovis incubant: nec non Gallinam aliam, absq; cibo & potu post LXXX. dies vivam

vivam repertam, *Urſinus* (Vol. 2. Anal. ſacr. c. 19. pag. 155.) memorat: ut taceam de *Inſectis*, quorum nonnulla octo, novem, decem, undecim, immò ipſos viginti quinque menſes ſine ullo alimento (perceptibili) in vitâ conſervantur, ut rectè *Job. Gödardus* admonet, annot. ad cap. 10. de Naturali Inſectorum Metamorphoſi, pag. 144. notumque de *Araneis* eſt, quod in defectu Muſcarum etiam, attamen ſat diu in aêre ſe ſuſtentent. De *Viperis* quid dicam & *Serpentibꝰ*? quæ animantia in terrâ, tempore hyemis, maximè balſamico halitu illius imperceptibiliter aluntur? Vel de *Ranis*, quarum indubiè eadem ſub aquis ratio eſt; ſicut *Cancrorum* quoq; & *Aſtacorum*, de quibus *Clariſſ. & Scientiſſimus Sachſius* gammarolog. cap. 19. pag. 446. & 449. videatur.

§. 11. Falſum autem eſt, *Glires* tempore hyemis à cibo, potu, ac vigiliis ceſſare, & interim pingueſcere nihilominus, juxta tritiſſimum illud *Martialis*: *Tota mihi dormitur hyems* &c. cum potiùs ſtramen, fœnum, ac frumenta in horreis ſat perambulent, & ſæpe non ſatis expugnari poſſint: Nec de *Urſo* facilè credo, illum intra ſcopulos, cryptas, aut quævis latibula alia, totâ hyeme quietũ recumbere, & pedes proprios lambendo, ſatiari, ut quosdam tradidiſſe, laudatus *Sachſius* l. d. (pag. 447.) memorat; cùm planè aliud doceant unà cum *Cl. Oleario*, in Itinerario Muscoviæ & Perſiæ, quivis Autores alii, qui hiſtorias Navigationum ac itinerum aliorum in loca Europæ ſeptentrionaliora conſignarunt. Sed his miſſis,

§. 12. *Præternaturalibus* Jejunii diuturni *cauſis* jam hæc accenſentur: (1.) *Copia Pituitæ* concoctu difficilis, & Ventriculo inhærentis, ob quam Appetitus aliquandiu obli-

obliteratur; quæ ratio tamen, *Sennerti* judicio, (l. d.) non ſatisfacere videtur. (2.) *Calor debilis*, abundantiam humoris iſtius non ritè concoquentis; unde Senes, quàm alii, faciliùs ferant inediam, minusque ciborum appetant. (3.) *Reſolutio Nervorum*, circa Ventriculi orificium disperſorum; unde ſenſus ſuctionis pereat, & appetitus identidem evaneſcat, cenſente *Langio* apud *Sennertum* (l. d. a.) qui difficultatem, etiam cum hâc ratione connexam, breviter & ſuccinctè enodat. (4.) *Attractio Alimenti ſpurij ex interioribus partibus Corporis petiti*, nominatim Humorum & Pinguedinis.

§. 13. *Humores* quippe qualescunq; *conſumi* interdum per Inediam diuturnam, attrahiq; à ventriculo famelico & inteſtinis, huic proximè connexis, parum dubii ſubeſſe patet, ſi quis effectum conſideret, multorũ jejunio ſuccedentem, notabilem corporis extenuationem & ariduram, cum fame ac ſiti inexhauſtâ. Quò trahi poteſt Obſervatio quoq; hæc in cato vivo, poſt triduanũ ejꝰ jejunium, diſſecto à me, habita ante annos XII. in quo perſpexi, ductum Thoracicũ, chyli aliàs delatorem ad Cor, non ſucco lacteo, ſed aquâ limpidâ turgere, probabili documento, Naturam Felis, in defectu alimenti familiaris, per impatientiam famis, humorem undecunque partibus abraſiſſe, cujus pars deín per lacteas meſaraicas, & capſulam chyliferam delata, ductum thoracicum Lymphâ turgere fecerit; quamvis ratio quoque reddi poſſit alia, de Vaſis Lymphaticis nempe, jamdictæ chyli capſulæ inſertis: de quâ re etiam in Hiſtoriâ meâ Anatomes Kilon. cap. cap 2. §. 17. (p. 9.) egi.

§. 14. Nec Humores ſolùm in diuturno jejunio abſumi, ſed vel *Pinguedinem ipſam colliquari* interdum, ſuccedens

dens Extenuatio Corporis probare videtur identidem, & Autores præclari assentiuntur; ex quibus seorsim vide *Th. Bartholinum* lib. 1. Anat. reform. cap. 3. pag. 23. & imprimis *Licetum* lib. 2. d. Lucernis Vet. cap. 23. pag. 95. Non tamen hoc ipso concludimus, Pinguedinem inediâ consumtam, ferri in ventriculum, ut suetæ ibidem ciborum familiarium digestioni subjiciatur; sed sufficit, quod verisimiliter dispergatur ad habitum corporis, mortem, ex enormi jejunio metuendam, utcunque retardet, sed & ipsa tandem, magnâ sui parte, per evacuationes sive sensibiles, sive insensibiles eliminetur.

§ 15. *Neutræ* denique h. e. indifferentes ad juvandum & nocendum, diuturnioris Jejunii *causæ* possunt esse hæ circiter: (1.) *Nulla vel valdè obscura Sanguinis Circulatio*; quam suspendi in aliquibus ad tempus, salvâ eorum vitâ, & superstite intereà reliquâ Temperie & partium conformatione, ipsis congruente, probant ecstatici quidam, & illi, qui pro mortuis elati, post tertium, quartum, &c. diem, ad actum secundum vitæ redierunt. Item, in brutorum genere, Hirundines per brumam quasi congelatæ repertæ; Ranæ, per Hyemem penitùs quietæ; Serpentes, &c. Hirundines tamen avolare potiùs in loca terrarum calidiora, ex *Jeremiæ* cap. 8. suspicatur *Clar. Ursinus* vol. 1. analect. sacr. lib. 3. cap. 6. (pag. 171.) & lepidam historiam de *Monacho quodam* addit, qui pedi hirundinis Schedulam affixerat. (2.) *Diaphoreseos defectus*, sive ob cutis densitatem, & poros corporis constrictos; sive ob partium transpirabilium penuriam, & balsami nativi statum fixiorem, caloremque Sanguinis moderatissimum, si præsertim accedat (3.) *Quies Corporis*, ut id à nullis facilè

motibus incalescat. (4.) *Frequens perceptio Odorum*; quos nisi nutrire propriè, vires tamen egregiè reficere, mortalitatemque aliquandiu sufflaminare, exempla probant, præsertim antiquum illud *Democriti*, qui in agone constitutus, ne durante Festo interiret, odore panis refici se quatriduo procuravit: & recens hoc, à *Verulamio* adductum in Sylvâ Sylvarum, §. 934. his verbis: *Novi nobilem, qui per tres, quatuor etiam, quinque dies jejunaret, nec cibo, nec potu gustato, sed ille magno herbarum fasciculo uti solebat, cujus odore frueretur; inserebatque herbarum esculentas acris odoris, ut cæpam, allium & similes.* (5.) *Medicamenta, famem* ad longum tempus *sedantia*, si credendum autoribus, à *Schotto* (lib. 1. Physic. curios. cap. 30. §. 2. pag. 142.) allegatis. (6.) denique *Obstinatio fortis*, de cibo, potu, immò Medicamentis, simpliciter vitandis. Quo verò accidit, ut homines talismodi, præposterâ hác abstinentiâ, fatalem horam accelerent, non prolongent: de quibus vide discursum peculiarem apud *Joh: Sophronium Kozak*, tract. de Sale, cap. 10. sect. 15. pag. 462.

EXERCITATIO IV.

De Christo Medico, Matth. 4. v. 23. &c. Ortuque Divino Medicinæ.

§. 1.

CIrca *Miracula* CHRISTI, à Sanctis Evangelii Scriptoribus recensita, hoc valdè est notatu dignum, quod pleraque eorum terminabantur *in Sanatione Ægrorum*, ut videre est, si *Matthæum* tantùm inspiciamus, ex capite ejus 4. v. 23. usque ad finem, cap. 8. v. 2. usque ad v. 18. cap. 9. toto,

9. toto, c. 12. v. 10. sequ. c. 14. v. 14. & v. 36. c. 15. v. 30. c. 17. v. 18. c. 19. v. 2. & cap. 21. v. 14. Quæ omnia, quamvis miraculosa, & modo planè peculiari, vixque imitabili effecta, attamen ad Medicinam Humanam spectant eatenus, quatenus dignitas illius à tàm Magno Magistro declaratur, tanti precii Finem Medicum, (Sanitatem corporis) æstimante, ut contingere eundem gratiosissimè iteratis exemplis non dubitarit.

§. 2. Quâ occasione placet, missis tantisper reliquis documentis omnibus, quæ pro dignitate & Excellentiâ Medicinæ ubertim afferri possent, unicum tantùm hoc adducere, quod veluti *Ortum illius planè divinum*, tàm ex adductis *Matthæi*, quàm aliis Scripturæ locis, certoque ratiocinio; sic insignem aliquam Salutiferæ Artis præ omnibus aliis prærogativam, efficacissimè probet: Habetque se hunc in modum: *Quicunque* (1.) *Subjectum Medicinæ, (Hominem,) condidit*, (2.) *Finem ejusdem Artis, (Sanitatem) placidè tolerat*, (3.) *eique benedicit*; (4.) *Media ad consecutionem Finis necessaria aut utilia gratiosissimè est largitus*: (5.) *Hominem Medicinæ discendæ, docendæ, ac exercendæ capacem reddidit, eique desideria ejus implantavit*: (6.) *ejusdemque constitutionem intimè novit*: (7.) *Jura & effectum Sanitatis, Morbi, ac Mortis Humanæ manu suâ potentissimè continet.* (8.) *Medici personam honorari, expressè in verbo suo mandat*, & (9.) *Medicinam Divinitùs datam contestatur*, (10.) *eandemque vel exercuit ipse, (miraculosè quamvis) vel* (11.) *exercere, aliis notanter commendavit*, & (12.) *moderatum Diætæ regimen hominibus præcepit*; (13.) *indignationem denique suam illis abundè declarare solet, qui fabricam Sanitatis fingi putant merè humanis viribus, intermissâ invocatione Numinis*

Cœlestis: ille utique est Autor Medicinæ. Atqui de DEO verissima sunt priora omnia: Ergò & posterius.

§. 3. *Quoad I.* enim; de eo informamur à *Mose* Genes. 2. v. 7. *Formavit Dominus DEUS Hominem de pulvere* (seu limo) *terræ, vitæque spiraculum in faciem ejus inspiravit, ut emerserit homo in Animam viventem*; vel, ut habet Chaldaica versio, in Spiritum loquentem. In hoc ipso (Homine) Medici vitæ perennitatem moliuntur, non in ligno aut lapide, ut rectè *Galenus* censuit: nec in brutis ac plantis, humanâ Naturâ inferioribus, quicquid subtilitatum etiam *Laurembergius* afferat, qui (in porticu Æsculapii) adæquatum Medicinæ subjectum, probare contendit, esse Corpus vivens, quia id morbis propriè dictis, & multis, quibus homo corripitur, corripiatur, similique methodo, similibusque remediis curetur: quòd argumentum speciosum & ingeniosum magis est, quàm verum: quia per accidens factum est, ut, postquam Medicina hominum inventa est, quoad aliquam partem usum etiam monstrarit in curâ pecudum & plantarum: multa verò in homine sunt, quæ remedia & methodum planè singularem poscunt. Et imprimis, si disciplinarum distinctio proximè à Fine petitur, ad Medicinam veram vel ideò trahenda non est Veterinaria vel Mulomedicina, aut cultura etiam Stirpium, quia Medicina illa, quam nos Canonicè in Academiis profitemur, cujusque origines ad *DEUM gloriosum* hîc transscribimus, non plantarum, non pecudum, sed hominum tantùm ægrè habentium studio primùm est inventa, seculorumque successu magis magisque à posteris exornata.

§. 4. *Quoad II*: Hoc per bonam, quam vocant, Con-

Consequentiam, potest elici ex loco *Matthæi*, cap. 9. v. 12: *Firmi non opus habent Medico, sed ægroti.* Nisi enim *Salvator* Incolumitatem Hominum corporalem approbaret, parabolam ab hâc ad Medicinam Animæ consequendam coram Pharisæis non petiisset.

§. 5. *Quoad III*: Qui benedixit hominibus, iisque rectè facientibus, præter alia bona, Vitam longam promisit, uti hoc scimus ex Decalogo; is sine dubio etiam benedixerit mediis ordinariis, ad vitæ prolongationem ducentibus. Notaque hanc in rem præclara habentur exempla Biblica, *Hiskiæ* Regis, cujus vitæ DEUS ex singulari gratiâ XV. annos superaddidit; *Esaiæ* 38. *Asariæ* item ac *Ninivitarum*; de quibus vid. part. 1. Chirurg. meæ Infus. defensæ, resp. ad Dubium 2. §. 34. & adde exemplum *Calebi*, ex Syracid. 46. v. 11.

§. 6. *Quoad IV.* Tota Natura humanis usibus commodisque destinata, imprimis in iis, quæ terrâ enascuntur; *Syracid.* 38. *v.* 4. Ex quo loco seorsim Botanicæ antiquitas & præstantia quadantenus resplendet.

§. 7. *Quoad V.* Instruxit nos DEUS quinque sensibus, ut per organa eorum, pulcerrimè conformata, tanquam per portas, sensibiles rerum species efficaci diffusione sui, animum ingrediantur: instruxit nos intellectu, ut de rebus sensu perceptis, ritè, quàm fieri potest, judicemus: voluntate denique, ut per hanc ad consequutionem summi Boni non minùs, quàm Sapientiæ veræ possessionem sensim adducamur, per vias tot, quot sunt Creaturarum species, & gradus viarum tot, quot specierum dotes, usque dum ipsam acropolin omnis perfectionis penetremus, & perceptâ cognitione rerum abundantissimâ, DEO

quamſimiles reddamur prout jam olim *Hippocrates*, quantumvis Ethnicus, medicum philoſophum tamen, h. e. Naturæ rerum gnarum, (& quoad vitam probum) non dubitavit, ἰσόθεον appellare, in libro de decenti habitu. Confer Chir. Infuſ. defenſ: reſp. ad Dub. 7. §. 14. pag. 198.

§. 8. Interim ob inexhauſtam earum copiam accidit, ut naturâ duce, Novitatis & plura indies diſcendi ſtudio trahamur; cui accedit etiam proprius amor noſtri, qui efficit, ut ſicut in aliis ſecuritatem quærimus, ſic ſanitatis poſſeſſionem inter theſauros Mundi maximos jure merito referamus, nullusque Orbis habitati angulus propemodum ſit, cujus incolæ, quantumvis nullâ culturâ Medici, ferente caſu tamen non audeant, contra varias imbecillitates corporis, hæc aut illa præſidia, tanquam uſu probata, commendare & ambire officium Medici, etiamſi in Arte ipſa ne micam aut ſyllabam guſtarint.

§. 9. *Quoad VI.* Nonne intimè nos norit, qui fecit nos? quiq;, ut exſtat *Matth.* 10. v. 30. vel pilos capitis noſtri numeravit? qui Renes noſtros, & ipſa animi cogitata ſcrutatur perfectiſſimè? Pſal. 7. v. 10. & Pſ. 26. v. 2. Jerem. 11. v. 20. & cap. 20. v. 12. Apocal. 2. v. 23. cui non erat absconditum quoddam oſſium noſtrorum, cum formaremur in profundo Terræ? Pſalm. 139. v. 15.

§. 10. *Quoad VII.* Porrò quemadmodum Figulo licet, rumpere vas, quod modo fecit, aut pro lubitu in formas has aut alias mutare; ita Morbos ac Mortem vel abactam divinitùs, vel pœnæ loco acceleratam, non ſemel in *Codice Sacro* legimus, in genere quidem, *Sapient. 16. v. 13.* ubi DEO tribuitur poteſtas Vitæ & Mortis; ſigillatim verò, dum idem DEUS ter opt. max. dicitur nunc fœcunditatem dare

dare fidelibus ac piis *Psalm.* 113. *v.* 9. & abortum prohibere, *Esai.* 65. *v.* 23: nunc à peste, (*Psalm.* 91. *v.* 6:) draconum morsu (*Sapient.* 16. v. 10.) tumore pedum & lassitudine (*Deuter.* 8. *v.* 4.) ipsâque morte, defendere, *Psal.* 170. *v.* 20. & vitam prolongare (*vid. h. l.* §. 5.): aliis verò morbos varii generis, tanquam tela & spicula iræ suæ (*Job.* 6. *v.* 4.) Tumores, Febres, Icterum, &c. (*Deuter.* 28. *v.* 22.) & denique pestem, morborum morbum, Furiam nocentissimam, morteque ipsâ atrociorem, immittere vel minari, *Deuter. l. d. v.* 21. 2. *Chron.* 22. *v.* 12. *&* 2. 7. 13. *Jerem.* 14. *v.* 12. *c.* 21. *v.* 6. *c.* 27. *v* 9. *&* 13. *c.* 44. *v.* 13. *Ezech.* 5. *v.* 12. *&* 17. *c.* 6. *v.* 12. *c.* 7. *v.* 16. *c.* 14. *v.* 19. *&* 21. *c.* 28. *v.* 23. *c.* 33. *v.* 27. *c.* 38. *v.* 22. *Amos* 4. *v.* 10. *& Habac.* 4. *v.* 5.

§. 11. Cæterùm, *Quoad VIII*, Notissimum est illud *Syracidæ* 38: *Honora Medicum, quia DEUS creavit eum.*

§. 12. *Quoad IX.* Expressè ac statim ibidem (v. 2.) subjungitur: *Medicina à Domino venit; Regesque Medicum honorant.*

§. 13. *Quoad X*; referantur huc loca de *Christo*, ex *Matthæo* tantùm, initio Exercitationis præsentis allegata: in quorum aliquibus dum Salvator dicitur hos, in aliis alios, & alteribi omnes morbos persanasse, (1.) *existimandum non est*, quod nullus fortè Ægrotus in totâ regione remanserit; sed quod nullius ægri, ad Christum allati, ac Sanitatem ab ipso petentis, Morbus tàm pertinax gravisvè exstiterit, qui nutibus Ejus cedere non fuerit coactus: capiendumque hic totum negocium vel phrasin (*omnis morbus*) pereruditè *Prücknerus* (in Vindiciis) admonet non de singulis generum, sed de generibus singulorum. (2.) per vocem ἐθεράπευσεν, θεραπεύων, θεραπεύειν &c. in textibus alla-

allatis occurrentem, non in specie intelligitur sanatio, quæ facta fuerit per medicamenta tantùm, ut sic reliqua medendi auxilia, (Diæta videl: & Chirurgia) sint excludenda; sed in genere medicatio qualiscunque, cujus diversi modi in sequentibus distinctim perpendentur.

§. 14. *Quoad XI: Christum Apostolis* suis notanter potestatem dedisse, sanandi Ægros, ex *Matth.* 10. *v.* 1. & 8. constat; super quem locum inferiùs pluscula addentur de *Mose*, *Prophetis*, *Apostolis*, & aliis Viris probis, *Principibus* item, & ipsis *Angelis*, vi divinâ Medicis.

§. 15. *Quoad XII:* cum ad rectam Diætam præter alia requiratur moderamen in *Cibo* & *Potu*, *Somno* & *Vigiliis*, *Affectibus* animi &c. (1.) modicum *Ciborum* apparatum, tanquam Naturæ humanæ convenientissimum, & procul à luxuriosâ varietate constitutum, adhibitum legimus *Genes.* 18. *v.* 6. 7. 8. *Johann.* 6. *v.* 11. (2.) ac in *Potu* luxuriem vitandam, tanquam ἀσωτίας parentem, Apostolus seriò admonet *Ephes.* 5. *v.* 18. confer *Lucæ cap.* 21. *v.* 34. (3) Per *vigilias* verò immodicas, curis secularibus contractas, *Somnum* averti, & vires corporis consumi, exstat *Syracid.* 31. *v.* 1. 2. (4.) immò per *Mœrorem* ipsa Ossa exsiccari, vide *Prov.* 17. *v.* 22.

§. 16. *Quoad XIII.* Morte mortuus est *Assa*, quod ægrotans non quæsiverit DEUM, sed Medicos: 2. *Chron.* 16. *v.* 12.

§. 17. Et hæc sunt, quæ hucusque videbantur, pro declarando *Ortu Medicinæ planè Divino* non incommodè in medium afferri posse. Quibus posthabitis si qui tamen sunt (uti plurimi sunt) qui saluberrimæ Arti & Medicis, calumniosè ac ludicrè insultant, repetant, quod paulò

antè

antè (§. 11.) ex *Siracid.* 38. allatum est; & addant, quod in ejusdem capitis v. 4. statim annectitur: *Facit Dominus Medicinam germinare ex Terrâ; & sapiens non contemnit eam.*

§. 18. Stultus itaque, immò calumniator longè pessimus est *Henr: Cornelius Agrippa*, qui, ut medicos fortè malos quospiam liberè castiget, totum Jatricum ordinem conviciis stringit gravissimis, & nunc Medicinam Homicidiorum Artem (*lib. d. Vanit. scient. c. 82.*) nunc Medicos, Homines omnium scelestissimos, discordantissimos, invidentissimos, mendacissimos, contagiosos, sordidissimosque (cap. 83.) nunc alio nomine aut epitheto ignominioso vocat. Cujus verò eximias laudes, ipsi suo libello jam-dicto præfixas, (quòd bene sit) videamus:

Inter Divos nullos non carpit Momus:
Inter Heroas monstra quæque insectatur Hercules:
Inter Dæmones Rex Erebi Pluto irascitur
omnibus Umbris:
Inter Philosophos ridet omnia Democritus:
Contrà, deflet omnia Heraclitus:
Nescit quæque Pyrrbias:
& se scire putat omnia Aristoteles:
Contemnit cuncta Diogenes.
Nullis hic parcit AGRIPPA:
Contemnit, Scit, Nescit, Flet, Ridet, Irascitur,
Insectatur, Carpit omnia,
Ipse Philosophus, Dæmon, Heros, DEUS, & Omnia.

§. 19. Seorsim verò Medicorum veterum Principi *Hippocrati*, ab aliquibus, quod Templum Æsculapii malitiosè incenderit, objicitur. *Thessalo Tralliano* Superbia:

eademque, ſicut & contradicendi ſtudium, *Galeno* imputatur; *Aſclepiades* & *Averrhöes* jactantiæ arguuntur: *Ariſtoteles* ambitionis, ac, quod Medicinam profanaverit veneficio: *Archigenes*, *Herophilus*, *Eraſiſtratus*, *Veſalius*, crudelitatis & homicidii accuſantur: *Avicenna* libidinis & Magiæ; ſicut magiæ etiam *Cardanus* & *Petrus Aponenſis*: *Paracelſus* ejusdem, & impietatis cujuscunque alterius; ſuperſtitionis item, ac mendaciorum reus æſtimatur; fuiſſeque quidam *Tiberij Cæſ. Medicus* ſcribitur perquam bibulus: aliis medicis, veteris ac recentioris ævi, vitia alia, dicacitas puta, inſcitia, inconſtantia, aſtutia, furtum, impoſturæ, invidia, avaritia, & nullum non aliud anomaliæ ac ſcelerum alphabetum, exprobrantur: ſed pauciſſima horum Veritatis ſuffragio nituntur; quin potiùs mendaciter ſunt efficta; pleraque verò ritè explicanda; & omnia denique, ſi diſtinctim examinari debeant, requirunt copiam temporis, quàm nunc, majorem.

§. 20. Unde Clariſſima Medicorum nomina à ſibi illatis *calumniis* diſtinctim vindicare, ad aliud tempus reſervamus: nec quicquam etiam addere hîc (prolixitatis fugâ) volumus de Medicis econtra maximo alteribi in honore habitis; de ortu divino *Medicinæ* juxta *Veterum gentilium* traditionem, ac *diis Medicis*; nihil de *Incubatione in Fanis* eorundem, ſanitatis recuperandæ ergò, aut *Oraculis* per vigilans ſomnium ſuperſtitiosè captis; cujusmodi ritus perfectiſſima imitatio adhuc penes *Pontificios* habetur, ut ovum ferè non ſit ovo ſimilius; ſed quæ conſuetudo ex pravè acceptâ conſuetudine *primitivæ Eccleſiæ Chriſtianæ* fluxit, quâ *Ægri* plurimi vel ipſi appropinquabant *foribus templi*, vel eò portabantur, nec intromittebantur, ne valetudi-

ne

ne suâ adversâ aliis officerent: confer *Actor.3. v.* 2. Nihil denique de ritu etiamnum familiari, & laudando quantumvis, agam, quo *in ipso Templo* passim *Vota* per os Sacerdotis *pro Ægrotantium Salute* ad DEUM fiunt; cui simile quid vide in Epistolâ Jacobi c.5. v.14: quin hinc tandem abrumpendum, &, quas Meditationes Jâtricas Evangelicus textus porrò nobis suppeditet, videndum.

EXERCITATIO V.

De Lunaticis: Matth. 4. v.24. & cap. 17. v. 15.

§. 1.

EX omnibus illis ægris, quos à *Christo* sanatos, sub initium prægressæ Exercitationis ex *Matthæo* attulimus, primò jam nominantur σεληνιαζόμενοι, vel *Lunatici.* Quâ occasione Modum quidem, quo illi curati fuerunt, hic non prosequemur, quandoquidem supra-humanus exstitit, ac miraculosus; & hinc explicandus Theologis potiùs, quàm Medicis, relinquitur: De modo afficiendi tamen, & quid propriè fuerit *Lunatica passio*, à quibus causis communiter oriatur, quibus signis cognoscatur, & quomodo ab aliis affectionibus præternaturalibus Corporis humani differat, maximè omnium tractare Medici est, quoniam hi directè de Morborum ac Symptomatum naturâ, subjecto, causis, signis, differentiis, & curatione (humanis viribus concessâ) agunt; multumque refert, voces & res Medicas in textu Biblico hinc inde occurrentes, ritè explicari, ne e. g. Lunatici pro furiosis, Paralytici pro Apoplecticis (ut falsò facit *Grotius*) aliis affectibus detenti pro aliis, vel causa Morborum una pro alterâ, vel Symptoma unum pro altero,

e. g. Paralysis Dolorosa famuli Centurionis Capernaitici (quæ spuria erat, peculiaris, & indubiè Scorbutica) pro paralysi verâ, communi, & doloris alias experte, multaque alia pro rebus planè diversis habeantur.

§. 2. Ad *Lunaticos* itaq; Novi Testam. quod attinet, quorum mentio fit *Matth. 4. v. 24. & cap. 17. v. 15.* vel σεληνιαζομένους; nomen ii habent ἀπὸ τῆς σελήνης, â *Lunâ*. Quæ sicuti plurimum valet ad corpus humanum modò hác, modò aliâ ratione afficiendum; ita sigillatim quibus Cerebrum imbecillius est, noxam ejus per intervalla quandoque haut parum sentiunt, sive quod *Luna* peculiariter cum Cerebro conspirat; sive verisimilius, quod eadem certo modo ac tempore massam sanguineam commovens, occasionem suppeditat, ut alterationem in illum introductam phænomena etiam valetudini humanæ prorsùs incongrua, in cerebro ac Nervis, latice spirituoso, ab arteriis deciduo, irriguis sequantur. Cujusmodi Tempora Cacodæmon, Naturæ citra dubium callentissimus, in Obsessis ad CHRISTUM allatis, fortassis occupavit, iisq; pessimè abutens, miseros ἐνεργουμένους periodicè afflixit, DEO sic permittente.

§. 3. Nam citra Diaboli malitiam quoque communiter observamus, e. g. Vulneratos, Febricitantes quosdam, Phreniticos, Maniacos, & præ his omnibus *Epilepticos*, juxta distinctas *Lunæ* phases, vel ejusdem cum Sole aut aliis Planetis conjunctiones modò atrociùs, modò mitiùs corripi; & ad malum hoc proclives esse, qui vel frequentiùs radiis Lunaribus tacti dormiunt, vel sub Eclipsi Lunari, Interlunio, aut Novilunio concepti sunt aut nati. Unde *Epilepsia* tàm recentioribus Medicis, *Philotheo Eliano Montalto* (de

Morb.

Morb. Capitis, Tract. 17. Cap. 1. pag. 674.) *Francisco Hildesheim* (de Morbis Cerebri, spicileg. 7. p. m. 553.) *Casp. Hofmanno* (lib. 3. Instit. Med. cap. 88. §. 1.) *Job: Jonstono* (in Ideâ Med. Pract.) *Thom. Bartholino* (Cent. 2. hist. Anat. 72.) ac aliis, quàm ex paulò Antiquioribus, *Tralliano, Q. Sereno, Cœlio Aureliano*, &c. *Morbus Lunaris, Lunaticus, Interlunius*, aut alius similis appellatur: acceptâ videl: Morbi appellatione non strictim, quatenus Causæ Morbificæ & Symptomati contradistinguitur; sed latè, ob rationem, ex his verbis & suffragio *Hippocratis* (lib. d. Flatibus:) petendam: *Ne longè abeam, Fames morbus est. Quicquid enim Homini molestiam affert, Morbus appellatur.*

§. 4. Vel Diabolus etiam ipse malum intulit, humores Corporis ita turbando & concitando, ut ad suppeditandum istum affectum determinarentur; uti non absurdè suspicatur *Casp. Schottus* lib. 4. Phys. Cur. cap. 10. §. 2. sicque *Lunatica passio* utique fuerit non merè ac purè naturalis; sed vel à Dæmone obsidente invecta, vel ab obsessuro priùs inventa. Unde *Helmontius* (*capite*, quod inscribitur, *Demens Idea*, §. 38.) *Notandum*, ait, *Lunaticum sanari non potuisse, nisi simul ejecto spiritu immundo, sive hic comes fuerit astri nocturni, sive demum principalis effector.*

§. 5. Quicquid verò sit, in speciem Morbi tantùm hìc inquiramus. Ubi *Epilepsiam* notari, de quâ paulò antè (§. 3. h. l.) egimus; vel, *Lunaticos*, â *Matthæo* dictos, *Epilepticos* fuisse, tùm Interpretes commodè admonent, tùm res ipsa suadet, si gravissimum illud Symptoma, in *Epilepticos* optimè quadrans, cujus *Evangelista* (c. 17. v. 15.) meminit, iteratum videlicet prolapsum in Ignem & Aquam, attendamus, & pleniorem imprimis locum *Marci*

(cap. 9. v. 18.) addere nobis liceat, ubi expresſè quidem *Lunatismi*, aut *Lunatici* ullius mentio non fit; jactatio tamen Corporis vehemens, ſputatio, ſtridor dentium, tanquam ſigna & ſymptomata Epilepticorum valdè propria (imprimis in ſuâ ſyndrome ſpectata) diſtinctim afferuntur; ſicut idem etiam (excepto ſtridore dentium) apud *Lucam cap. 9. v. 39.* videre eſt.

§. 6. *Tremellius*, Paraphraſten Syrum (*Matth.* 4. v. 24.) ſequi volens, *Lunaticos* interpretatur, in numero ſingulari, *Filium Agrorum*, h. e. filium agreſtem, notante Eximio *Fullero*, (lib. 2. Miſcell. ſacr. c. 17.) cui verò interpretatio hæc non ſine causâ displicet.

§. 7. At, quidſi alii fortè *Lunaticos* illos per Maniacos interpretentur? cùm Maniam quoque, vel Furioſorum raptus exasperari à Lunâ non minùs, quàm Epilepſiam, conſtet jam à priscorum tempore, penes quos ob hanc ipſam cauſam *Luna*, ſicut *Ceres* alioquin etiam & *Bacchus*, notante *Taubmanno* (ad Plauti Amphitr. pag. 67. a. 2.) *Nymphæ* item (unde Lymphatici; vide *Voßÿ* Etymologicum) *furoris Præſides* credebantur. Ut ſic non valdopere ſuccenſere habeamus *Bezæ*, quod (comm. ad Matth. 17. v. 15.) ab unâ parte Comitialem Morbum, ſeu *Epilepſiam*, ab alterâ verò etiam *Furorem*, interpretationis gratiâ ſubinfert.

§. 8. Quæ duo pathemata, præterquàm quod ratione cauſæ tàm naturalis, (Lunæ) quàm ſupra-naturalis, (Diaboli) antiquitùs convenerunt; communiter quoq; familiaritatem quandam habere videntur, ratione Symptomatum, quæ adhærent, Inquietudinis videlicet, Ingentis & validi roboris, ac Vigiliarum: in pluscùlis aliis tamen tantò magis discrepant.

§. 9.

§. 9. Nam (1.) *Maniaci* in eodem, quo malè afficiuntur, loco proprio ædium, habitaculi, campi, areæ, &c. non permanent, aut manes istiusmodi suos à principio usque ad finem ibidem patiuntur; sed aliunde eundi habent vim, & ad loca urbis varia, prata, campos, deserta, &c. ludicrè excurrunt, ut compedibus, quàm fieri potest, & catenis sint refrænandi: *Epileptici* in eodem loco, stantes aut sedentes, cadunt, eandemque tragœdiæ suæ scenam servant. (2.) In *Maniacis* semper adest insignis ferocia & audacia; ipsique omnibus modis à consuetudine hominum abhorrent: *Epilepticis* perinde est, sive soli alicubi sint, sive præsentes habeant mali sui spectatores; quos sic nec vident, nec cognoscunt, nec amant, aut reformidant. (3.) *Maniaci* absurda sæpiùs loquuntur, & clamant turpiter: *Epileptici* plerumque tacent; vel, si quandoque vocem emittunt, incondita tamen ea est, gemebunda, neque sat articulata. (4.) singulare *Maniacis* hoc esse dicit *Helmontius* (l. antè d. §. 42.) ut nudi utcunque cubent humi, vel in marmore pernoctent, severissimo Boreæ flatu non glacientur, aut quoad artus emoriantur: *Epileptici* vestiti se non nudant: nec à frigore summo (ferente sic tempore) sunt illæsi: Quidam verò eorum, Autore *Hofmanno* (lib. 3. Inst. Med. c. 88. §. 3.) dicunt, se sentire strepitum aviculæ, per Cerebrum volantis. Denique (5.) modò-dictus *Helmontius* (§. 39.) testatur, Lunaticos, vel *dæmoniacè-Maniacos*, à se observatos, post paroxysmum fuisse actorum omnium memores; & in paroxysmo tantùm discursu mentis spoliatos, dum uni tantûm conceptui, tanquam puncto, affixi hæserint, quod intuerentur, tanquam in speculo, neque, dum facerent hoc, se hoc facere sci-

scirent: *Epileptici* contrà, judice citato *Hofmanno*, post paroxysmum nullius rei memores sunt.

§. 10. Ex quibus & similibus maxima utique inter *Maniam* & *Epilepsiam* differentia apparet. De quâ verò plura hic dicere nil attinet, imprimis quod de Signis & Symptomatibus *Epilepsiæ* seorsim libro 2. ad Marc. 9. v. 17. & de *Maniâ*, Furore, ac Dæmoniacis, ibidem ad Marc. 5. v. 2.3. uberiùs agetur. Plusculaque tantisper de *Lunaticis* (quantumvis falsa quadantenus veris mista) vide, si placet, apud *Vallesium*, Philos. Sacr. cap. 71. ad illud *Ecclesiastici*, cap. 27. v. 12: *stultus sicut Luna mutatur*.

EXERCITATIO VI.

De Paralyticis, Matth. 4. v. 24.

§. 1.

PAralyticorum aliquoties apud Evangelistas mentio fit: in adducto quidem loco *Matthæi* collectim, & sub solo morbi nomine, ubi de pluribus ægris agitur à CHRISTO persanatis: alibi verò seorsim, de certis quibusdam Individuis, ut videre est *Matth.* 8. v. 6. seq. c. 9. v. 2. sequ. & *Lucæ* 5. v. 18. Atque apud eundem *Lucam* quidem, initio cap. 7. & *Johannem* cap. 5. quoque exstat historia Paralytici; sed sine mentione Morbi. Unde tàm de his, quàm reliquis distinctim suo tempore agetur.

§. 2. Interim quod præsentem locum *Matthæi* (cap. 4.) attinet, supersedere poteramus à Medicâ ejus explicatione, nisi *Hugo Grotius*, in Annotationibus, παραλυτικοὺς vertisset *Sideratos*, sicq; ab Interpretibus reliquis omnibus

bus, quicunque in Latino Paralytici vocem servarunt, divortium aliquod fecisset. Quàm bene, aut juxta modernum loquendi usum, mox liquescet, postquam, quid *Paralysis*, quid etiam *Morbus sideratus* dicatur hodiè Medicis, & quanta inter utrumque affectum vel convenientia, vel differentia sit, breviter fuerit explicatum, haud anxiè attendendo, quod *Celsi* ævo utrumque παράλυσις appellaretur; ut videre est lib. 3. c. 27: cum quo confer *Heurnium* d. Morbis Capitis, cap. 23. p. m. 258. b.

§. 3. *Paralysis* itaque Medicis Privationem Motûs voluntarii in partibus corporis humani, ad motum aliàs determinatis, nunc unâ, nunc pluribus, denotat, ortam, ob influxum Spirituum animalium vel denegatum, vitio nervorum, vel particulis heterogeneis & quasi Narcoticis, sensum etiam obtundentibus, infectum. Diciturque παράλυσις, à λύω, solvo, vel laxo, quod robur Nervorum ac Musculorum in eâ affectis resolvatur; Nervorum quidem ex vertebris Cervicis & partim Thoracis, prodeuntium, si brachia & manus motu destituantur; ex vertebris lumborum autem, & ossis sacri, si pedes; ex Cerebro, si Larynx, Oculi, aut lingua.

§. 4. Per *Sideratum* verò *Morbum* intelligunt *Apoplexiam*, affectum corporis humani atrocissimum, acutissimumque, talem nempe, quo videmus, actiones animæ animales omnes, h. e. Intellectum, Sensus, ac Motum, exceptâ Respiratione (quæ utcunque permanet, cum Stertore) subitò à causis certis intercipi ac aboleri, Ægrumque, ad Ecstasin periculosam actum, instar Saxi immobilis, trunci, vel victimæ ad Aram cæsæ, sine ullâ

rerum perceptione, procumbere, aut prout ad humum sterni solent, qui fulmine cœlitùs feriuntur.

§. 5. Quapropter *Sideratum* appellant. Veteres enim Fulgur deciduum, sidus esse arbitrabantur, quo tacti subitò prosternerentur & obmutescerent, juxta illud *Martialis* lib. 7. epigr. 91:

Hoc opus est, subito fias ut sidere mutus.

Vel ex Sideribus Ignes defluere; qui ferire aut lethaliter afflare solerent plantas ac animalia, tanquam fulmine; vide *Job. Wouwerium*, notis ad Petron. p. m. 338. Hinc *Sideratæ arbores*, sidere, h. e. Caniculâ, percussæ, præsertim Ficus ac Vites, ut habet *Plinius*, lib. 17. cap. 24. *Sideris* enim nomine Græci κατ' ἐξοχὴν Caniculam intelligunt, ut *Vossius* in Etymologico suo notat.

§. 6. Sicque *Apoplexia* alio nomine etiam *Morbus Attonitus* vocatur *Celso* lib. 3. cap. 26. vel *Affulguratio* aliis: quamvis tàm Paralytici, quàm Apolectici valdè etiam differant ab his, qui *fulmine* sunt *tacti*. In his enim Syncope ac cessatio pulsûs, cadaverosa facies, odor Sulfureus ac Nitrosus: in illis, præter Syncopes speciem fortè, reliqua non æquè semper percipiuntur.

§. 7. Sed imprimis *Paralysis* & *Apoplexia* differunt inter se, tàm ratione partis, quàm modi afficiendi. Unde nomina hodiè imprimis non sunt confundenda. *Ratione partis affectæ* enim in Paralysi non universum Corpus, sed aliqua, (nunc major, nunc minor) ejus portio; in Apoplexiâ verò totum corpus, afficitur: *Ratione modi*, in paroxysmis Apoplecticis cessat cum motu Sensus: Paralysis fit utplurimùm cum stupore tantùm partis, ita ut Sensatio-

ſatio non omnimodè tollatur. Immò Scorbuticorum paralyſis frequenter cum acutiſſimo dolore conjungitur.

§. 8. Notiſſimum interim, & in confeſſo eſt, *Apoplexiam* ſæpiſſimè in *Paralyſin* alterutrius lateris abire, tanquam in Symptoma minoris periculi, ſeorſim dein abolendum. Unde factum antiquitùs, ut Apoplexia habita fuerit pro univerſali quadam Paralyſi; & Paralyſis pro Apoplexiâ particulari, Linguæ videlicet, brachii, aut pedis, dicta proin etiam ἡμιπληγία, παραπληγία, vel παραπληξία.

§. 9. Hodie verò conſultiſſimum videtur, nomina eo ſenſu accipere, quo Uſus, vocum magiſter, ea reb9 impoſuit: & quemadmodum *Morbi ſiderati* nomen ad *Apoplexiam*, ita *Paralyſin* ad Reſolutionem Nervoſarum Partium particularem reſtringere: quia, ſi unicuiq; liceret, voces quaspiam, ſtrictiùs acceptas, extendere ad ſenſum laxiorem, diſtinctione verboſâ ſemper opus foret, aut certè tàm *Morbus ſideratus*, quàm *Paralyſis*, pro reſolutione nunc univerſali, (ſeu Apoplexiâ) nunc particulari, ſeu Paralyſi, in ſpecie & canonicè ſic dictâ, indifferenter haberetur; Id quod Confuſionem implicat. Quid itaque opus erat magni *Grotÿ* ingenioſâ nimis paraphraſi, ut deflectens à communi viâ Interpretum, voculæ τῶν παραλυτικῶν, *Sideratorum* ſubſtitueret appellationem?

EXERCITATIO VII.

De Sale fatuo, Matth. 5. v. 13. Luc. 14. v. 34.

§. 1.

QUantumvis *Salvator*, ut doceat, debere eos, qui veræ Sapientiæ præcepta hauſiſſent, aliorum vitam lauda-

bili exemplo&doctrinâ emendare, nec ipsosmet correctione indigere, *Similitudinem à Sale* petat, ejusque abstersoriam vim ac usum ad condiendos Cibos adhibeat loco symboli, ad animam ab omni malitiâ aut impuritate, tanquam putredine, vindicandam, si rectè *Ipsum* velint consequi: brevitatis studio tamen jam nihil *de præstantissimo isto Salis usu* dicam, quod tractationem talismodi locus quidam Evangelicus alius (*Marci 9. v. 50.* nimirum) ad se rapiat, ut ex libro 2. hujus Opusculi patebit. Quin breviter tantùm hìc, quid per *Infatuationem Salis* in præsentibus versiculis *Matthæi* ac *Lucæ* intelligendum sit, examinandum venit.

§. 2. Utrobivis enim exstat: ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ. Hanc phrasin *Vulgata* versio sic reddit: *si Sal evanuerit.* Æthiopica hunc in modum: *si Sal putruerit.* Persica & Arabica: *Cum corruptus fuerit Sal.* Sed *Beza* his omnibus multò rectiùs, & ad literam propriùs: *si Sal infatuatus fuerit.* Explicatque hanc suam paraphrasin hisce verbis: *si omni acrimoniâ deperditâ, quâ res cæteras solet adversus putredinem condire, insipidus evaserit.* Quâ *Infatuationis* voculâ *Job: Wigandus* etiam utitur, in Consideratione Method. & Theolog. de Sale, annexâ Historiæ de Succino Borussico, pag. 146. b. *Quemadmodum*, inquiens, *sal infatuatum, hoc est, non mordens, non purgans* (intellige, non abstergens) *non vitam naturalem exstimulans, nulli usui est, sed cum indignatione hominum projicitur foràs, ut conculcetur: sic ait Christus &c.*

§. 3. *Evanescentia* sanè *Salis*, quàm infert Vulgata versio, vix hìc locum invenit, quoniam vocula hæc con-

consumtionem illius omnimodam, & translationem in auras vel aliorsum, simpliciter involvit; & illud, quod semel evanuit, quodq; in minima est resolutum, impalpabile ampliùs est, nec foras ejici, aut pedibus conculcari potest. Ita enim in Textu sacro additur. *Matth. 5: Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Ergò aliqua tantùm Qualitatum mutatio indigitatur, & *corruptela*, juxta citatam paulò meliorem eatenùs versionem Persicam & Arabicam.

§. 4. Nec non *Putredo*, quam Æthiopica paraphrasis inculcat, paulò longiùs à scopo abit. Si enim Sal est illud famosissimum, quod putredini præ multis rebus aliis resistat, quomodo ipsum fieri subjectum putredinis poterit? Aut si dicas, posse intelligi tale, quod minùs-depuratum sit, & sordibus, putrilaginem suppeditantibus, adhuc scatens; ecquis tàm rudis & pauperculus, qui idem adhibeat cibis condiendis? Expressè apud *Lucam* cap. 14. v. 34. dicitur: *Sal bonum est*, &c. ac intelligitur proin non quodvis, sed ita bonum, ut ad saliendos cibos jam aptum factum sit. Si verò condimenti hoc genus facilè ipsum putrilagini esset obnoxium, eandem, ut dixi, non tàm prohiberet, quàm promoveret.

§. 5. Aut fortassis intelligendum erit *Sal*, spontè *in Aëre colliquatum*, (id quod creberrimè accidit; imprimis in cellis humidis,) ut præcipuè aliàs facit Vitriolum, Sal Tartari, aliaque multa; vel ipsius etiam culinaris Salis magna copia, exiguâ portione succi raphani irrigata. Verùm hâc ratione Sal sapore suo non privatur, aut ad condiendos cibos ineptum fit; quandoquidem siccum

etiam, ut tantò magis condiat, atque ad abditos poros carnium feratur, de industriá persæpe in Aquâ calidâ dissolvitur, in muriam hoc pacto transit, & cibis in longam ætatem integrè servandis, utiliter miscetur: Vel sponte etiam in Aêre liquatum, levi artificio, evaporatione videlicet humiditatis, ope Ignis, reduci potest ad Siccitatem pristinam, ut minimè opus sit, illud foràs ejicere, tanquam inutile aut fatuum quid, ac pedibus conculcandum dare. Spontaneum Salis fixi liquorem quoque haberi in nobis, cum paulatinâ colliquatione simili partium conjunctam, exemplo Hydropis probabile reddere non dubitat *Andreas Tenzelius*, in Tract. germanico de Peste (cap. 1. C. 1. b.) cujus hæc in Latinum translata sunt verba: *De Hydrope quid aliud dicendum? quæ certè ex naturà aquosi sanguinis simpliciter non describenda, ideò, quod ægroti quidam plus aquæ dimiserunt, quàm quod vel toti ipsorum moli corporeæ, vel cibo ac potui, toto decubitûs tempore assumtis, & rebus sensibiliter excretis, respondere posset. Quin potiùs est fractum & liquefactum quoppiam Sal, cui naturaliter aliàs inhæret vera Mumia, Hominem ab omni labe, putredine, & corruptelâ servans: idque non per se, sed ex harmoniâ peculiari Elementorum extraneorum, præcipuèque cœli. Ex his jam antè dictum* (fixum Hominis) *Sal invisibili modo Aquam attrahit, viresque continuò acquirit in actu suo resolutionis non aliter, quàm Terra Vitrioli, vel Marmor calcinatum, vel Rorella etiam, ac fimus in campis, alliciunt aquam aëris: prout Benzo etiam in Commentario de Canariis, de Mirabili quadam arbore Insulæ Ferro scribit, ex foliis ejus continuo fluore tantum aquæ destillare, ut potu ejus omnes ejus regionis incolæ abundè satien-*

tientur. Annon Aquæ quædam, Chymico more ex Sale Vitrioli, & similibus destillatæ ejus indolis sunt, ut paucorum dierum spacio ex Aëre tantum augmenti recipiant, quantum anteà ipsis fuit effusione demptum? Id verò imprimis Naturæ Salinæ deberi, ex hoc cognosces, quod omnia, quibus Sal mistum est, quammaximè etiam priùs siccata, indesinenter tamen madent; nec minùs etiam Sal, etiamsi hoc omni aquositate per destillationem privaveris, si libero aëri aliquandiu committatur, plusculum illius reddit, quia videlicet Aquam Aëris, ad redintegrationem Naturæ suæ prioris recepit. Eundem in modum itaque se res etiam de Sale in Hydrope habet. Quandiu illud subsistit sub archæitate Hominis, permanet irresolutum non minùs, quàm extraneum illud Sal, sub Ignis regimine detentum. Quamprimum verò labefactantur, sopiuntur & exstinguuntur spiritus Naturales, & tamen madoris plurimùm corpori insuper accedit, (idquod non potu largiori solùm, sed per peculiaria etiam Astra humida Macro- & Microcosmica efficitur,) in promtu ac è vestigio adest Diluvium ac Salis resolutio, & gradatim res tendit eò, ut totus homo colliquescat quasi, & in Aquam vertatur.

§. 6. Sed his missis, *Fatuitas Salis* tandē verisimillimè in hoc consistit, ut *Wigandi* & *Bezæ* supra citatorum judicio, acorem perdat; id quod sponte quidem rarissimè accidit; fieri tamen posse, ex præsente *Matthæi* loco *Clariss. D. Ol: Borrichius* ostendit, (diss. d. Ort. & Progr. Chemiæ, pag. 82) experimenta superaddens, quibus Sal commune, quod vulgò censetur immutabile, in Terram insipidam, & viribus,

præ-

præterquam tenuiter ſtipticis, caſſam redigi poſſit, obtuſis certo artificio ejus aculeis, quò minùs Linguam feriant. Saporum enim differentias à diſtinctis Salinarum particularum figuris & ſitu, ad papillares linguæ eminentias, delatis, modificari, non *Borrichÿ* tantùm modò-laudati, ſed aliorum inſuper Autorum, nominatim *Laurentÿ Bellini*, (d. guſtûs organo, cap. 5. 6. & 7 & *Caroli Fracaſſati*, Exerc. epiſtol. de Linguâ, p. 189. 223.) hypotheſis eſt; per quam Mercurius dulcis etiam, extemporaneæ acidorum quorundam liquorum edùlcorationes, rerumq; planè corroſivarum alterationes, & converſiones quaſi in aliam naturam, ac modi, quo talia ſe ſiſtant Guſtui, haut difficulter explicantur. Sed imprimis ingenioſiſſimum *Renatum des Cartes*, audiamus, *lib. d. Homine*, §. 14: ad differentias Saporum notandas, e. g. Salem, Aquam acidam, Communem, & Vitæ, afferentem his verbis: *Rigidæ Salis particulæ agitatæ, & ab invicem Salivæ motu ſeparatæ, Linguæ poros punctim, & neutiquam inflexæ, ingrediuntur. Acidæ verò aquæ particulæ in eoſdem ex obliquo influunt, tenuiſſimas particulas incidendo: quæ tamen in craſſiores impingentes, inflectuntur. Illæ verò, quibus aqua communis conſtat, nullas linguæ partes incidentes, neque etiam altiùs in poros illabentes, molliter eam ſolummodò allambunt. Et denique Aquæ vitæ particulæ omnium altiſſimè penetrant, motuque celerrimo concitantur. Ex quibus manifeſtum eſt, quomodo Anima cæteras Saporum ſpecies percipiat.* &c.

EXER-